

OKTATÁSIRÁNYÍTÁS POLITIKA ÉS ÁLLAMIGAZGATÁS KÖZÖTT

GLOVICZKI ZOLTÁN 

Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác

Beérkezett: 2025. augusztus 7., elfogadva: 2025. november 23.

A kormányzat működését meghatározó rendelet 2022-ben a belügyminiszterhez rendelte a köznevelési rendszer irányításának feladatát. Egyúttal azonban 2021 végétől az oktatáspolitikai stratégiaalkotás és az oktatásirányítás területén sajátos módon a kormányon belüli alternatív irányítóközpont épült fel, amelynek centrumában a Miniszterelnökség áll, háttérben pedig egyebek mellett olyan szakmai szervezetek, mint a Mathias Corvinus Collegium és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Az oktatás kettős – politikai-ideológiai és közgazgatási – irányítása nem példa nélküli a magyar neveléstörténetben, újbóli megjelenése mégis markáns és figyelemre méltó jelenség. Karakterénél, a felelősségi körök bizonytalanságánál fogva nehezen kutatható terület, leírása azonban nélkülözhetetlen a 2022–2026 közötti oktatáspolitikai jellemzésekhez.

Kulcsszavak: Belügyminisztérium, Miniszterelnökség, Mathias Corvinus Collegium, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, politikai igazgató, konzervatív pedagógia, ideológiai irányítás

EDUCATIONAL GOVERNANCE BETWEEN POLITICS AND PUBLIC ADMINISTRATION

In 2022, the decree defining the functions of the government assigned the task of managing the public education system to the Minister of the Interior. At the same time, however, from the end of 2021, in the field of education policy strategy-making and education management, an alternative control center will be built within the government in a special way, at the center of which is the Prime Minister's Office, with professional organizations such as the Mathias Corvinus Collegium and the National University of Public Service behind it, among others. The dual management of education (political-ideological and administrative) is not unprecedented in the history of Hungarian education, but its reappearance is nevertheless a striking and noteworthy phenomenon. Due to its nature and the uncertainty of responsibilities, it is a difficult area to research, but its description is essential when characterizing the education policy between 2022–2026.

Keywords: Ministry of the Interior, Prime Minister's Office, Mathias Corvinus Collegium, National University of Public Service, political director, conservative pedagogy, ideological leadership

Levelező szerző: Gloviczki Zoltán rektor, habilitált főiskolai tanár, Apor Vilmos Katolikus Főiskola.
E-mail: gloviczki.zoltan@avkf.hu

A köznevelési rendszer irányításának szervezeti keretei

Magyarországon az oktatáspolitikai 2010 óta akár immanens, szakmai szempontjait is felülírva ad teret a közpolitikai célok megvalósításának. Ez egyúttal a jelen esetben önmagát elsősorban konzervatívként, nemzeti érzelmüként és keresztény értékrendűként meghatározó kormány értékrendjének folyamatos tartalmi, de akár strukturális szempontú érvényesítését is jelenti. Ilyen kontextusban jellemzi az elmúlt időszakot a családpolitikai törekvések lenyomatától a meghatározott kulturális hagyományok hangsúlyozásán keresztül az egyházi szerepvállalás növekedéséig számos motívum. Irányítási szempontból a második Orbán-kormány kormányzati struktúrája önálló szakminisztérium helyett az integrált Nemzeti Erőforrás Minisztérium, majd 2012-től új elnevezéssel az Emberi Erőforrások Minisztériuma létrehozásával is demonstrálta az oktatásügy önálló stratégiai szerepének mellőzését. Nem választható el ettől a folyamatától a szakképzés és a felnőttképzés előbb irányítási, majd a 2010-es évek végétől teljes, szisztematikusan elszigetelése a köznevelési ágazattól (jogszabályi környezet, pedagóguspolitika, tartalmi szabályozás, intézményrendszer, fenntartói struktúra, ágazati irányítás), ahol az oktatás a politikai ideológia helyett teljes egészében a gazdasági logika alá rendelődött, illetve 2018-tól a felsőoktatás miniszteriális szintű elkülönítése a Kulturális és Innovációs Minisztérium hatáskörébe, ahol a felsőoktatás – az elnevezésnek megfelelően – elsősorban a nemzeti innováció egyik lehetséges területeként jelenik meg. A felsőoktatás területén további közpolitikai térfoglalásként is értelmezték az egyetemek alapítványi átalakítása során létrehozott kuratóriumok központilag szabályozott összetételét, valamint az egyetemi szakstruktúra korlátozásait (*Európai Parlament 2022*). A fenti folyamatok strukturális szempontból nem példa nélküliek a nemzetközi gyakorlatban. A politikai ideológia hatásának mértéke sajátos, de szintén nem egyedülálló, a hazai hagyományban sem. Mindenképpen figyelmet érdemel azonban a köznevelési rendszer irányításában 2022-től megjelenő dichotómia a formális közigazgatási és politikai irányítás között.

Közigazgatási ág

A kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) kormányrendelet a belügyminiszterre ruhazza a köznevelési rendszer irányítási jogkörét. Bár az 1848-ban létrehozott első magyar minisztériumok között is megjelent a vallás- és közoktatásügyi tárca, feladatköre gyakran érintkezett a belügyminisztériumával, továbbá 1867 és 1945 között volt példa az ideiglenes belügyminisztériumi feladatátvételre is, illetve a 2010 óta államtitkársági szinten működő oktatásirányítás látszólag érintetlenül került át az új közegbe. 2022-ben azonban sajátos politikai üzenetet hordoz ez a megoldás. Egyfelől gesztusértékkel bír a kormány részéről a köznevelés állami feladatértelmezésével kapcsolatban, amennyiben az a – nem utolsósorban a 2022 előtti nyilvános ellenzéki tiltakozásokkal és mozgalmakkal szembeni – rendfenntartás, strukturális működtetés keretei közé szorul. Másfelől relativizálja az oktatásirányítás tényleges felelősségi horizontját. Az idézett statutumrendelet nem szervezet, hanem személy, a belügyminiszter felelősségi köreként határozza meg a köznevelési rendszer irányítását, miközben a komoly és vitathatatlan belügyi szakmai tapasztalattal és felkészültséggel rendelkező belügyminiszterrel szemben valós elvárásként nehezen értelmezhető ez az ágazati szerepvállalás – ugyanakkor az államtitkári irányítási jogkörök 2010 óta markánsan csökkentek. Ennek megfelelően az Országgyűlés honlapján közzétett dokumentáció szerint Pintér Sándor belügyminiszter ebben az időszakban csak jelölésekor, illetve a kötelező miniszteri meghallgatásokon nyilatkozott oktatási kérdésekről, Maruzsa Zoltán államtitkár pedig néhány konkrét szakpolitikai kérdés megválaszolása érdekében vett részt ülésen, vagy adott írás-

beli választ. A szakterület elsődleges képviselője a parlamentben a minisztérium miniszterhelyetese és parlamenti államtitkára, Rétvári Bence, aki szintén nem szakpolitikus minőségében vesz részt a folyamatban.

A Belügyminisztérium kommunikációs tevékenységének elemzése ugyanezeket az arányokat mutatja. 2022 után a minisztérium részéről nem került az Országgyűlés elé markáns, önálló szakpolitikai kezdeményezés. A pedagógusok bérfeljavítása a 2022-es választások előtt induló folyamat, a továbbképzési rendszer régóta hiányzó újraszabályozása kormányrendeleti szinten jelenik meg [419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet], míg a pedagógusoknak a bérrendezés folyamatával összekapcsolt új, egyéni teljesítményértékelési rendszere miniszteri rendeletként [A pedagógusok teljesítményértékeléséről szóló 18/2024. (IV. 4.) BM rendelet]. Az alacsonyabb szintű jogszabályok megalkotásának indítékai és folyamata nem transzparens (vö. *Bajomi–Csákó 2017*), ezek elemzése a jelen kontextusban nem lehetséges. Ugyanakkor a ciklus oktatáspolitikai tervei között sem szerepelt revelatív fejlesztés, kezdeményezés. Az Európai Unió számára készített 2021 és 2030 közötti köznevelési stratégia (*Köznevelési stratégia 2020*) a nemzetközi és hazai mérések alapján a magyar köznevelés állapotát megfelelőnek, sőt biztatóan fejlődőnek, az elmúlt tíz év oktatáspolitikai intézkedéseit egyértelműen és hiánytalanul sikeresnek, a koronavírus okozta szükségállapot kezelését példásnak értékelte. Ennek megfelelően a beazonosítható fejlesztési területeken – mint a nevelés–oktatás belső egyensúlyának biztosítása a köznevelésben, az állami közszolgáltatásban részt vevő emberi erőforrás fejlesztése, a méltányos, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő és a XXI. század kihívásaira reagáló köznevelés alakítása, illetve a külföldi magyarok, magyarországi nemzetiségek oktatásának–nevelésének fejlesztése – lényegében elégségesnek véli a már megkezdett folyamatok fenntartását. Ily módon érthető a hazai oktatáspolitikai ágazati irányításának viszonylagos láthatatlansága 2022-től kezdve.

Közpolitikai-ideológiai irányítói ág

Párhuzamosan jelenik meg a politikai kommunikációban, sőt cselekvési térben egy másik oktatás-irányítási erővonal, amely a 2010-es évek első felének stratégiai lépéssorozata után először bocsátkozik – lényegében, bár nem egyértelműen detektálható módon – a kormány nevében szélesebb oktatáspolitikai dimenziók tárgyalásába. Ez az erővonal szinte semmiféle szervezeti, stratégiai vagy munkakapcsolatba nem hozható a Belügyminisztériummal, illetve az oktatásért felelős államtitkárval, hanem az oktatás államigazgatási ágához képest nyilvánvaló alternatívát képvisel. A nyilvánosság elé a miniszterelnök úgynevezett politikai igazgatójának programadó cikke nyomán lépett (*Orbán 2023*). A konzervatívnak nevezett oktatáspolitikai zászlóbontása élénk vitát generált mind a konzervatív értelmiség (lásd pl. *Gloviczki–Kiss 2024*), mind a magukat nem konzervatívnak tartó szakemberek körében (összefoglalóan lásd: *Fábry–Trencsényi 2025*). Gondolatai és a szerző személye ugyanakkor már más összefüggésben is építőelemei a minisztériumtól független oktatáspolitikának.

Az oktatáspolitikai belső alternatívája

A politikai igazgató szövegének kultúrfilozófiai, neveléstörténeti és általános pedagógiai téziseiről itt nem szólnunk, ezeket a fent jelzett vitairatok bőséggel elemezték. A cikk ugyanakkor oktatáspolitikai irányokat is kijelöl: az Ipsos és az OECD oktatási méréseire alapozva állapítja meg, hogy az oktatás nemzetközi és hazai vonatkozásban is válságban van, javítani kíván annak teljesítményén. A válság és a válságkezelés területeként kizárólag a tartalomszabályozást nevezi meg. Álláspontja szerint az iskolának az a feladata, hogy a generációkon keresztül felhalmozott, érvényes tudást

átadja a következő nemzedéknek, akik így többre vihetik szüleiknél. A válság okát ezzel szemben azzal az értékrelativizmussal azonosítja, amelynek ideológiai háttere a (nehezen definiálható) „progresszivitás”, elsősorban a nyitott társadalom eszméje, a woke és genderideológia, valamint ezek oktatási–nevelési megvalósulása, a kompetenciaalapú oktatás. A kompetenciafejlesztéssel szemben, dichotomikus ellentétben gondolkodva a tudásátadás fontosságát hangsúlyozza, amennyiben azonban az átadott doktrínák az említett posztmodern ideológiák alapján állnak, a tudásátadás paradigmája nem érvényes. Az iskolának el kell köteleznie magát az olyan értékvállaláson alapuló ismeretek mellett, mint amilyen a klasszikus műveltség és a nemzeti kultúra. Emellett kiemelt figyelmet kell fordítania úgy a nevelésre (a hagyományos erények megtanítására), mint a testnevelésre (a fegyelem és a közösségi cselekvés fejlesztése), és el kell tudjon látni értékvállalásokon alapuló gyermekvédelmi feladatokat is (ahol a gyermekvédelem a posztmodern ideológiáktól való távolságtartást jelenti).

A politikai igazgató cikkében – a politikai és filozófiai hivatkozásokon túl – referenciaként néhány részlettanulmányra és Kornis Gyula, Weszely Ödön, valamint Makkai Sándor két világháború között megjelent neveléstudományi munkáira hivatkozik. A cikk és a nyomában kialakuló diskurzus ugyanakkor kijelöl néhány további alpművet is, amelyek ennek a „konzervatív oktatáspolitikának” tágabb elméleti hátterét jelenthetik. Ezek 2022 és 2024 között magyar fordításban is megjelentek.

A „konzervatív oktatáspolitiká” elméleti háttere

A gondolatkör három legfontosabb háttér tanulmánya közül a legmagasabb szakmai igényességet a tanárból lett francia európai parlamenti képviselő, François-Xavier Bellamy esszéje (*Bellamy 2023*) mutatja, amely általános kultúrfilozófiai keretben koncentrálna az oktatás válságára és lehetséges pozitív perspektíváira. A nemzeti és nemzetközi mérésekre hivatkozva detektálja a hatékonyság romlását, és azt egyértelműen a hagyományos európai, nemzeti tudáskanon átadásának erodálásából vezeti le. Esmefuttatása neveléstörténeti és egyéb neveléstudományi szempontokból is erősen vitatható, de a következő háttér munkákkal szemben koherens és átgondolt, klasszikusan konzervatív politikai álláspontot képviselő, vitaképes mű.

Nicholas Tate *Konzervatív iskola* című monográfiája (*Tate 2023*) alcíme szerint T. S. Eliot, Michael Oakeshott, Hannah Arendt és E. D. Hirsch oktatásfilozófiai nézeteit mutatja be. Az említett életművek sokszínűségét Tate sem képes közös nevezőre hozni, így művét számos alapvető ellentmondás jellemzi. Oktatáspolitikai szempontból ezek közül a legjelentősebb nyitva maradó kérdés az elsősorban Eliot által képviselt klasszikus konzervativizmus álláspontja az állami beavatkozás veszélyéről, szemben a „konzervatív oktatás” új doktrínájával, amely az oktatás fejlesztésének kulcsát az egységes és kötelező állami tantervekben keresi. Hasonló antinómia marad a kötetben a demokráciához és az iskolai oktatáshoz való hozzáférés demokratizmusához fűződő viszony: a fejlődés kulcsát hol a differenciált és minél szélesebb elérésben keresve, hol odáig jutva, hogy az oktatáshoz való hozzáférés kiterjesztését T. S. Eliotra hivatkozva téves prioritásnak tarthatjuk, ezzel ugyanis forrásokat vonnánk el a kevesek minőségi oktatásától.

Hasonlóan teljes egészében összegzi a programalkotó cikk a *Tan-szabadság* című kötet téziseit (*Snyder 2024*), további önellentmondásokat generálva. A tanulmány az oktatás válságát a klasszikus tudásátadás hiányosságai mellett az azt veszélyeztető ideológiai indoktrináció elharapózásában látja. Alcíme: „Miként árt a politika a gyermekeinknek, és mit tehetünk ez ellen?” Az indoktrináció és a politikai jelenlét veszélyességének mértéke azonban itt is ideológiáfüggő. A szerző problémafelvetésének alapvető eleme, hogy az Egyesült Államokban a tanárok hány százaléka republikánus, mekkora többsége demokrata szavazó, és a szakszervezetek mekkora

összeggel finanszíroznak demokrata kezdeményezéseket a republikánusokkal szemben. Az iskolai indoktrináció elleni küzdelem a woke és genderideológiától való mentességet jelenti, és ennek érdekében a teljes ideológiamentességet kívánja elérni, „objektív”, tudásalapú, kötelező tantervekkel, egységes teszteléssel, valamint tanulói és pedagógusértékeléssel, az állam és az egyház teljes szétválasztásával, az egyházak kirekesztésével az iskolarendszerből és a klasszikus liberális (sic) oktatás visszaállításával – mindazzal, amit Magyarországon a rendszerváltás után a Köznevelésről szóló 1993. évi LIX. törvény foglal össze, és amivel teljes mértékben szemben állva az új hazai „konzervatív oktatás” elmélete az értékalapú iskola képét tartja kívánatosnak.

A Miniszterelnökség irányító szerepe

A programalkotáson túl lehet-e a miniszterelnök politikai igazgatójának tényleges szerepe az oktatásirányításban Magyarországon 2022 és 2026 között? A kormányzati ciklus már idézett statútuma [46. § (1)] alapján a miniszterelnök a kormány kijelölése szerint a politikai igazgató útján elláthat bármely, a kormány feladatkörébe tartozó vagy kiemelt fontosságú politikai, külpolitikai és közpolitikai, valamint társadalom-, gazdaság- vagy egyéb szakpolitikai feladatot.

Hogy az oktatás mint szakpolitikai feladat valóban szerepel a Miniszterelnökség portfóliójában, az több tényszerű gesztusban megfogható jelenség. Az 1497/2023. (XI. 16.) kormányhatározat értelmében 2023. XI. 17-én Nevelésügyi Kormánybizottság jött létre. A határozat szerint az új bizottság feladata a magyar állam által a gyermekek hároméves korától nyújtott, a gyermekek nevelését célzó, a kormányzaton belül több miniszter irányítása alá tartozó szervezetrendszeren keresztül szervezett, működtetett és ellátott szolgáltatás nyomon követése, figyelemmel kísérése, valamint az ezekkel a szolgáltatásokkal összefüggésben felmerülő kormányzati feladatok összehangolása. A Nevelésügyi Kormánybizottság elnöke a miniszterelnök, tagjai pedig – többek között – a köznevelésért felelős belügyminiszter, a szakképzésért, a felnőttképzésért és a felsőoktatásért felelős kulturális és innovációs miniszter, a Miniszterelnökséget vezető miniszter, valamint a miniszterelnök politikai igazgatója. A Nevelésügyi Kormánybizottságnak titkára is lesz, akit a miniszterelnök kér fel, és aki a bizottság ülésein állandó meghívottként fog részt venni. A Kormánybizottság az ülések előkészítése céljából munkacsoportokat is létrehozhat. Hogy milyen tevékenységet végzett eddig a Kormánybizottság, voltak-e ülései, és ha igen, milyen témában, kit kért fel a miniszterelnök a munkacsoportok tagjainak, milyen tevékenységeket végeztek eddig a munkacsoportok, és hogyan tervezik informálni a közvéleményt a bizottság tevékenységéről, mindez sajnálatos módon nem minősül megismerhető adatnak: az említett kérdésekre vonatkozó közérdekű adatkérésre adott válasz szerint a kért adatok tekintetében a Miniszterelnökség nem minősül az Infotv. 3. §-ának 9. pontja szerinti adatkezelőnek, ezért a közérdekű adatigénylés elutasításba ütközött (*Adatigénylés 2025*).

Ugyancsak a Miniszterelnökség oktatáspolitikai szerepvállalásának megerősítését szolgálja 2025-től a szervezet keretei között megjelenő pedagógiai innovációk előmozdításáért és a családbarát oktatási környezet erősítéséért felelős miniszterelnöki biztos. A feladatkört betöltő személy a Belügyminisztérium köznevelésért felelős helyettes államtitkári pozíciójából érkezett a Miniszterelnökségre, amely lépés aláhúzza a két szervezet autonóm párhuzamosságát.

A Miniszterelnökség kiemelt oktatáspolitikai aktorként jelenik meg az egyházi oktatás területén, hiszen a státuszrendelet szerint a miniszterelnök tényleges és általános helyettese egyúttal a nemzetpolitikáért, nemzetiségpolitikáért, egyházpolitikáért és egyházdiplomáciáért felelős miniszter, akinek elsődleges feladata az egyházakkal való kapcsolattartás koordinációja. Az általa felügyelt, a korábbi kormányzati ciklusokban más szakminisztériumokhoz rendelt kormányzati feladatok valós miniszterelnökségi felelősségét támasztja alá, hogy a miniszterelnök helyettesének három fő irányát közigazgatási szinten irányító államtitkárok és szakirányú feladatokat

végző helyetteseik, így az egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár és helyettes államtitkár a Miniszterelnökséget vezető miniszter alá rendelve jelenik meg. Ennek megfelelően a Miniszterelnökség irányít – adott esetben a köznevelésért, illetve a felsőoktatásért felelős miniszterrel együttműködésben – minden, az egyházi oktatással kapcsolatos állami lépést, így az állami finanszírozás, a jogszabályi környezet alakítását is. Az egyházi köz- és felsőoktatás XXI. századi, mind a népesség vallásfelekezeti arányaihoz (Polónyi 2025: 228–230), mind az állami fenntartású oktatáshoz képest (Papp 2022) kimagasló magyarországi expanziója nem csupán spontán társadalmi, egyházi szándékok eredője. Ismét önálló, több nyilatkozatban megjelenő miniszterelnöki gondolat és szándék az egyházi oktatás megerősítésének és további térnyerésének fontossága. A kormányzati ciklusban stratégiai jelentőségű lépés volt ebben az irányban az egyik legnagyobb hagyományú és méretű hazai pedagógusképző intézmény, az egri Eszterházy Károly Egyetem katolikus fenntartásba kerülése, együttalálabb bemutatott részvétele kormányzati stratégiai fejlesztésekben.

A Miniszterelnökség környezetében megjelenő oktatáspolitikai aktorok között kiemelt szereplőként detektálható az a „miniszterelnöki főtanácsadó”, akinek feladatait és működését a szakmai közbeszéd és a bulvárhíreken túl szintén teljes homály fedi. Alakja először a Nemzeti alaptanterv 2012-es, majd 2020-as átdolgozása kapcsán jelent meg. Az előbbi esetben a két világháború közötti konzervatív irodalom alkotóinak kanonizálására tett konkrét javaslatokkal generált ikonikus vitát, 2020-ban azonban már a tartalomszabályozás egészének meghatározó, ám folyamatosan sajátos rejtekben tartott irányítója. Mind az Alaptanterv kapcsán, mind más kormányzati megbízatásai vonatkozásában – egyebek mellett a Nevelésügyi Kormánybizottság említett titkári feladatainak feltételezett ellátója – szinte semmiféle információ nem lát róla napvilágot, sem informális módon, sem hivatalos közérdekű adatigénylés útján, sem a kormányval rokonszenvező, sem az ellenzéki sajtóorgánumokban. Az utóbbiak rendszeresen utalnak feltételezett szerepére és jelentőségére. Miniszterelnöki főtanácsadói funkciója egyetlen hivatalos kormányzati háttérkommuniké részinformációjaként jelenik meg.¹ Kormányzati körökbe való beágyazottságát és elismertségét mindenképpen tükrözi, hogy a tanárképző főiskolai, majd kiegészítő egyetemi legmagasabb végzettséggel, de semmiféle tudományos fokozattal nem rendelkező, a Magyar Tudományos Művek Tárában egy tudományos tanulmányt, saját publikus önéletrajza szerint hat szerkesztett vagy önálló tudományos–ismeretterjesztő kötetet és nyolc tanulmányt jegyző, a konzervatív médiában régóta professzorként jelölt személy 2025-ben a hazai tudományos élet legkiemelkedőbb képviselői számára alapított Széchenyi-díjban részesült. A Nemzeti alaptanterv készítésében vállalt irányító szerepe – az önmagában is ellentmondásos kormányzati kommunikáció ellenére – mára egyértelművé vált, megnyilatkozásaiból pedig az is kiderül, hogy a tantervi alapokra építve, azokkal szoros összhangban látja üdvösnek megújítani a tankönyvkínálatot, a pedagógusképzést és a pedagógus-továbbképzési rendszert is. Az utóbbi lépésekre 2020 után valóban sor került, és mindenütt kirajzolódik, hogy – a „konzervatív pedagógia” stratégiájának megfelelően – a rendszerek átalakításának lényegi eleme a központi tartalomszabályozáshoz való szigorú illeszkedés. Személyes szerepét a folyamat szabályozásában ugyanakkor nem ismerhetjük részleteiben. Neve kizárólag a pedagógusképzés – szintén a szakmai és a tágabb nyilvánosság teljes kizárásával induló – megújítása kapcsán merült fel nyilvánosan.

A tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről szóló 283/2012. (X. 4.) kormányrendelet kiegészítése 2024-ben említ először egy közelebről meg nem nevezett alternatív képzési struktúrát. Ugyanebben az évben zárt körű szakmai rendezvényeken, szigorúan szóbeli, utólagos tájékoztatás formájában már megjelentek információk arról, hogy a Debreceni

¹ <https://kormany.hu/hirek/a-kultura-tovabbadasanak-leghatekonyabb-modja-a-muveszeti-oktatas>

Egyetem, az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem és a Nyíregyházi Egyetem egy közelebből meg nem nevezett projekt keretében fejleszti ki a tanárképzés új, gyakorlatorientált modelljét, amelynek számos progresszív eleme mellett fő jellemzője az Alaptanterv és a kerettantervek 2020-as változatának tartalmára koncentrálnó egyetemi képzés. A szóbeli információk alapján ennek az előkészítő projektnek az eredményeire épül a Nemzeti Közszoigálati Egyetem 2025-ben indult új pedagógusképzése.

Minderről érdemi hivatalos tájékoztatás egy bekezdésben jelent meg a 2025. évi felsőoktatási felvételi tájékoztatóban: „A Debreceni Egyetemen, a Nyíregyházi Egyetemen és az Eszterházy Károly Egyetemen a felsőoktatásért felelős miniszter által felügyelt pilotprogram szerinti osztatlan közismereti tanárszak tanterve, valamint a Nemzeti Közszoigálati Egyetem 2025. évi felvételi eljárásban először hirdetett osztatlan közismereti tanárszakjainak tanterve is az adott egyetem honlapján ismerhető meg” (Felvi 2025). A korábbiakhoz hasonlóan informális, de egyértelmű háttérinformációkból válik világossá, hogy „a felsőoktatásért felelős miniszter által felügyelt pilotprogram” háttérében ismét kiemelt irányítói jogkörökkel jelenik meg a miniszterelnök főtanácsadója (Heidl 2025).

Az alternatív oktatásirányítás háttérintézményei

A miniszterelnök politikai igazgatója programalkotó cikkét három korábbi nevelésfilozófiai mű címlapján túl a Mathias Corvinus Collegium (MCC) kiadója (MCC Press) kiadványainak, Szalai Zoltán MCC-főigazgató és Sebastian Kurz korábbi osztrák kancellár az esztergomi MCC Feszten folytatott beszélgetésének, a tübingeni polgármester az MCC budapesti központjában szervezett előadásának, valamint a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Üllői úti kampusza látképének fotójával illusztrálja. A két szervezethez személyében és funkciójában is kapcsolódik. A 2022-es statútumrendelet szerint a Nemzeti Közszoigálati Egyetem fenntartói jogát a közizgazgatás-fejlesztésért felelős miniszter a miniszterelnök politikai igazgatója útján gyakorolja, míg a szerző az MCC fenntartó kuratóriumának is elnöke.

Az 1996 óta működő MCC a 2022–2026 közötti kormányzati ciklusban a kormány kiemelten támogatott szellemi, stratégiai háttérintézményévé vált. 2020-ban kapott tőkeinjekciója [370/2020. (VII. 30.) Korm. rendelet] abban az évben megközelítette a teljes magyar felsőoktatás állami finanszírozásának mértékét, 2022 óta pedig az eredetileg tehetséggondozásra létrejött szervezet – képzési, kiadói és konferenciategyenysége alapján – a konzervatív politikai ideológia egyértelmű szellemi centrumává vált. Az MCC Tanuláskutató Intézete ennek megfelelően az új, a közizgazgatás párhuzamaként megjelenő „konzervatív oktatáspolitikai” kutatási háttérét biztosítja, meghatározó alpművek fordításával és kiadásával, a gondolatkört képviselő külföldi személyek vendég előadói és kutatói foglalkoztatásával (vö. Fodor–Williams 2025). A politikai igazgató programcikkét követően annak gondolatait az MCC szakmai és oktatási ügyekért felelős igazgatója a szervezet oktatáskutatóinak nevében adoptálta – néhány félreérthető szakmai szempont, elsősorban a kompetenciafejlesztés szükségességének tagadása diszkrét helyesbítésével (Constantinovits 2024).

A Nemzeti Közszoigálati Egyetem szerepvállalása az oktatáspolitikai alakításában a legkésőbbi fejlemény. A tanárképzésbe 2024-ben létrehozott új tanárképző karának működésével lépett be, amelyet a kormány az Országgyűlésen keresztül, az egyetemről szóló 2011. évi CXXXII. törvény 2024-es módosítása által példátlan jogi monopóliumokkal támogat, egyebek mellett lényegében teljes autonómiát biztosítva felmenti a valamennyi hazai felsőoktatási intézményre vonatkozó felvételi és foglalkoztatási követelmények alól, ebbe az általános tudományos előmeneteli szempontokat is beleértve. A nyilvánosan 2024 őszén bemutatkozó, szervezés alatt álló Nemeskürty István

Tanárképző Kar (Veszelszky 2024) 2025. január 1-jétől – a pedagógus-továbbképzés rendszeréről szóló 419/2024. (XII. 23.) kormányrendelet értelmében – egyúttal a kötelező, minden magyar pedagógus számára egységes és megkerülhetetlen, a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek tartalmi elemeire fókuszáló továbbképzési rendszer kizárólagos fejlesztőjeként és lebonyolítójaként jelenik meg.

Az 1. táblázat vezetői szinten foglalja össze a Miniszterelnökség, az MCC, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Fidesz MPP 2026-os választási stratégiája keretében alakuló digitális polgári körök közül az oktatás témája köré szerveződő csoportosulás összefüggéseit.

1. táblázat: A politikai-ideológiai oktatásirányítás néhány szervezeti és személyi kapcsolódása, 2022–2026

MCC	NKE	Miniszterelnökség	Nevelési–oktatási DPK
A – a fenntartói kurtórium elnöke	előadó, az egyetem fenntartói jogának gyakorlója	a miniszterelnök politikai igazgatója (2022-ig a Miniszterelnökség parlamenti és stratégiai államtitkára, miniszterhelyettes)	
B – oktatáskutató	stratégiai és fejlesztési osztályvezető, tanársegéd		alapító
C – előadó	tanszékvezető	miniszterelnöki biztos	alapító
D – előadó (?)	előadó (?)	miniszterelnöki főtanácsadó	

Az egyes sorok egy-egy konkrét szereplő párhuzamos szerepeit mutatják be a tanulmányban említett intézményekben, illetve a kormányzó párt úgynevezett tematikus „digitális polgári körökben”.

Összegzés

Magyarország Kormánya 2022 és 2026 között a köznevelés irányítására kijelölt és ezáltal nyilvános felelősséggel tartozó miniszter hatáskörében lényegében nem folytatott érdemi oktatáspolitikai tevékenységet. Létrehozott ugyanakkor egy mind szervezeti szempontból, mind hatásköreiben nehezen detektálható, a kormányzati kommunikációban el nem ismert, illetve nem megismerhető, kiemelt finanszírozással, jogszabályi környezettel támogatott irányítási centrumot, amelynek kereteit a Miniszterelnökség, a Mathias Corvinus Collegium és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem alkotja, és amely a politikai stratégiaalkotáson túl az oktatás tartalomszabályozásán, illetve a pedagógusképzésen és -továbbképzésen keresztül gyakorol fokozódó hatást az iskolarendszere. Ez egyúttal fő célja is: a hazai és nemzetközi közoktatás mért teljesítménycsökkenésének okaként és ebből fakadó fejlesztési irányaként egyedül a kulturális ismeretek, azokon belül is kizárólag a klasszikus–konzervatív európai és nemzeti hagyományok átadásának központi szerepét jelöli meg.

A mérhető iskolai teljesítmények csökkenése mögött nemzetközi és hazai szinten is számos, részben kutatásokkal kísért folyamat összetett eredőjét kereshetjük. A teljesítménymutatók változása mellett ugyanakkor az oktatásról szóló tudományos és társadalmi diskurzusnak jelenleg számos paradigmaticus kihívással kell szembenéznie (külső és belső társadalmi mobilitás, infokommunikációs technológia, mesterséges intelligencia, felgyorsult generációs változások stb.). A következő évek oktatásirányításának fontos lépése lehet, ha a szakszerű kutatások alapján – esetleg az országos oktatáskutatói szervezeti háttér rekonstrukciója után – a jelenleginél komplexebb, a nemzetközi trendekre is reflektáló, reálisan jobbító szándékú hazai stratégiát alkot, és annak megvalósítását transzparens, ellenőrizhető és számonkérhető szervezeti modellben kezdi meg.

IRODALOM

- Adatigénylés (2025) https://kimittud.hu/request/nevelesugyi_kormanybizottsag [Letöltve: 2025. 08. 22.]
- BAJOMI I. & CSÁKÓ M. (2017) Fórumok és tiltakozó mozgalmak a közoktatásban. *Educatio*, Vol. 26. No. 4. pp. 528–539. <https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.4.2>
- BELLAMY, F.-X. (2022) *A kisemmizettek, avagy a tudásátadás nélkülözhetetlensége*. Századvég Kiadó, Budapest.
- CONSTANTINOVITS M. (2024) Rossz hír a liberális tudoroknak: a konzervatív oktatás jövőt épít. *Mandiner*, 2024. április 10. <https://mandiner.hu/belfold/2024/04/rossz-hir-a-liberalis-tudoroknak-a-konzervativ-oktatas-jovot-epit>
- Európai Parlament (2022) 2022. szeptember 15-i jogalkotási állásfoglalás az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikke (1) bekezdésének megfelelően az Unió alapértékeinek Magyarország általi súlyos megsértése egyértelmű kockázatának megállapításáról szóló tanácsi határozatra irányuló javaslatról [2018/0902R(NLE)]. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0324_HU.html
- FÁBRY B. & TRENCSENYI L. szerk. (2025) *Konzervatív pedagógia pro és kontra*. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest.
- Felvi (2025) *Felsőoktatási felvételi tájékoztató*. https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/felveteli-tajekoztato/FFT_2025A/tanarkepzesrol/kozismereti?itemNo=2 [Letöltve: 2025. 08. 12.]
- FODOR, R. & WILLIAMS, J. eds. (2025) *Reclaiming Classical Education*. MCC Press, Budapest.
- GLOVICZKI Z. & KISS N. (2024) Gondolatok egy új oktatáspolitiká margójára. Kommentár Orbán Balázs „Visszavezetni az oktatást konzervatív gyökereihez” című írásához. *Kommentár*, No. 2. pp. 199–208. <http://kommentar.max.hu/uploads/2024/2/1723726150.pdf>
- HEIDL GY. (2025) Takaró Mihály vezényletével alakítják át a NAT után a tanárképzést is. *HVG*, 2021. július 28. https://hvg.hu/kultura/20210728_A_Nat_utan_a_tanarkepzeset_is_Takaro_Mihaly_vezenyletevel_alakitjak_at [Letöltve: 2025. 08. 12.]
- Köznevelési stratégia (2020) *Az Európai Unió számára készített köznevelési stratégia 2021–2030*. <https://2015-2019.kormany.hu/download/d/2e/d1000/K%C3%B6znevel%C3%A9si%20strat%C3%A9gia.pdf> [Letöltve: 2025. 08. 12.]
- NAHALKA I. (2022) Közoktatás-politika 2018–2022. *Educatio*, Vol. 31. No. 1. pp. 14–29. <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.1.2>
- ORBÁN B. (2023) Visszavezetni az oktatást konzervatív gyökereihez. *Kommentár*, No. 4. pp. 23–36. <http://kommentar.info.hu/cikk/2023/4/visszavezetni-az-oktatast-konzervativ-gyokereihez>
- PAPP Z. A. (2022) Mérvé vagyon: az egyházi iskolák néhány oktatásstatisztikai jellemzője. *Educatio*, Vol. 31. No. 3. pp. 356–373. <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.3.2>
- POLÓNYI I. (2025) *Az iskola romokban. Helyzetjelentés a hazai oktatásról és a humán erőforrás helyzetéről a 21. század negyedének végén*. Gondolat, Budapest.
- SNYDER, B. K. (2024) *Tan-szabadság. Miként árt a politika a gyermekeknek, és mit tehetünk ez ellen?* MCC Press, Budapest.
- TATE, N. (2023) *Konzervatív iskola. Eliot, Oakeshott, Arendt és Hirsch az oktatásról*. MCC Press, Budapest.
- VESZELSZKY Á. (2024) *Közszolgálatosság és tanárképzés: a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemeskürty István Tanárképző Karának oktatási filozófiája*. Előadás a XXVI. Országos Közoktatási és Szakképzési Szakértői Konferencián, 2024. november 6. https://suliszerviz.com/images/konferencia_ananyagok/2024/Plen%C3%A1ris%20-%20November%206.%20Szerda/Veszelszki%20%C3%81gnes.pdf

Open Access nyilatkozat: A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)